



Återrapportering regeringsuppdrag

Identifiering av riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård som behöver aktualitetsprövas



Länsstyrelsen
Västra Götaland

Titel: Identifiering av riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård i behov av aktualitetsprövning
Utgivare: Länsstyrelsen Västra Götaland
Foto framsida:
Rapport: 2022:13
ISSN: 1403-168X

Mer information hittar du på: lansstyrelsen.se/vastragotaland

Innehåll

Riksintresseuppdrag – identifiering av riksintressen i behov av aktualitetsprövning	3
Inledning	3
Arbetsupplägg och metod	3
Resultat	5
Riksintresse kulturmiljö	5
Riksintresse naturvård	8
Övergripande kommentarer och reflektioner	13
Riksintressesystemet	13
Målkonflikt riksintressen och bostadsbyggande	14
Brister i motivtext och avgränsning	15
Annat motsvarande skydd för helhetsmiljön	15
Otydligt nationellt värde	17
Medskick inför kommande aktualitetsprövningar	18

Riksintresseuppdrag – identifiering av riksintressen i behov av aktualitetsprövning

Inledning

Länsstyrelserna har fått i uppdrag av regeringen (Finansdepartementet) att identifiera områden av riksintressen för kulturmiljö och naturvård enligt 3 kap. 6 § miljöbalken som behöver aktualitetsprövas. En utgångspunkt för uppdraget är att minska målkonflikterna mellan riksintressen och bostadsbyggande samt att frigöra mer mark för planering och byggande.

Länsstyrelsen Västra Götaland har fått uppgiften att samordna arbetet över länsstyrelserna samt sammanställa och återrapportera till finansdepartementet.

Vid genomförande av uppdraget har länsstyrelserna identifierat prioriterat behov av översyn för 358 av kulturmiljövårdens riksintresseobjekt samt för 267 av naturvårdens riksintresseobjekt. Översynen har varit värdefull och delvis bekräftat erfarenheter vi har av riksintresseanspråken men också givit nya insikter. Samtliga länsstyrelser har givits möjlighet att skicka med kommentarer och övergripande synpunkter kopplat till översynen. Nedan följer en sammanfattning och analys av länsstyrelsernas rapportering.

Arbetsupplägg och metod

Länsstyrelsen Västra Götaland har med stöd av en nationell arbetsgrupp och i avstämning med Boverket, Havs- och vattenmyndigheten, Riksantikvarieämbetet och Statens fastighetsverk, tagit fram en återrapporteringsmall med instruktioner och förslag på arbetsmetod. Återrapporteringsmallen utformades som en Excelfil för att skapa översiktlighet och möjlighet till filtrering i resultatet.

För att underlätta sammanställning av resultat samt möjliggöra visualisering i webb-GIS har varje enskilt riksintresseobjekt räknats utifrån sitt objekts-id. Det innebär att riksintresseanspråk med delområden räknas som enskilda objekt då vi anger antal. Riksintresseanspråket för naturvård *Stackmora-Slättberg-Oljonsbyn-Holen* i Dalarnas län, som består av 11 delområden, redovisas exempelvis som 11 objekt istället för ett riksintresse. I rapporten använder vi oss därför av begreppet riksintresseobjekt i samband med angivande av antal.

Som arbetsmetod har länsstyrelserna enligt instruktioner genomfört en skanning i tre steg.



Figur 1 Arbetsmodell

Steg 1 Ett första urval av skanningsobjekt har gjorts genom att identifiera de riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård där det finns potentiell målkonflikt med bostadsbyggande. Urvalet har bland annat gjorts med stöd av nationellt förvaltningsindex (SCB) och lantmäteriets byggnadsregister, översiktsplaner och länsstyrelsens granskningsyttrande, BME och BMA, statistik-koder i plan- och byggenkäten och avstämning med kommuner.

Steg 2 När ett urval av riksintresseanspråk tagits fram utifrån potentiell målkonflikt med bostadsbyggande har länsstyrelserna belyst följande parametrar som kan indikerar behov av aktualitetsprövning:

- Annat motsvarande skydd för helhetsmiljön finns (ex 4 kap. MB, KML, naturreservat, natura 2000)
- Otydligt nationellt värde
- Välrepresenterat värde (regionalt)
- Bristfällig motivtext/otydligt motiverat anspråk
- Förlorat ursprungliga värden (ex ändrad markanvändning, exploatering, successiva förändringar)
- Behov av ändring av områdets areal/avgränsning

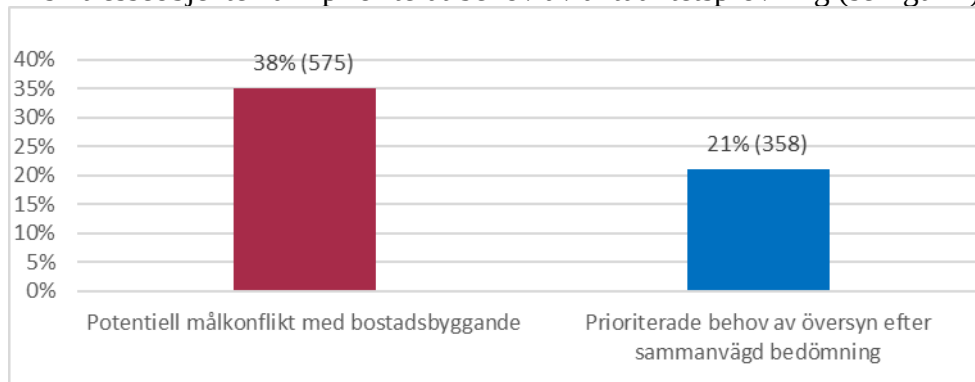
För riksintresse kulturmiljö har också parametern ”otydliga funktionella samband” ingått som stöd för bedömningen på efterfrågan av Riksantikvarieämbetet.

Steg 3 När alla parametrar blivit belysta har en sammanvägd bedömning gjorts. Länsstyrelserna har då vägt samman potentiell målkonflikt med bostadsbyggande och övriga parametrar som indikerar behov av översyn för att avgöra om riksintresseanspråket utgör ”prioriterat behov av översyn” eller ”inget prioriterat behov av översyn”.

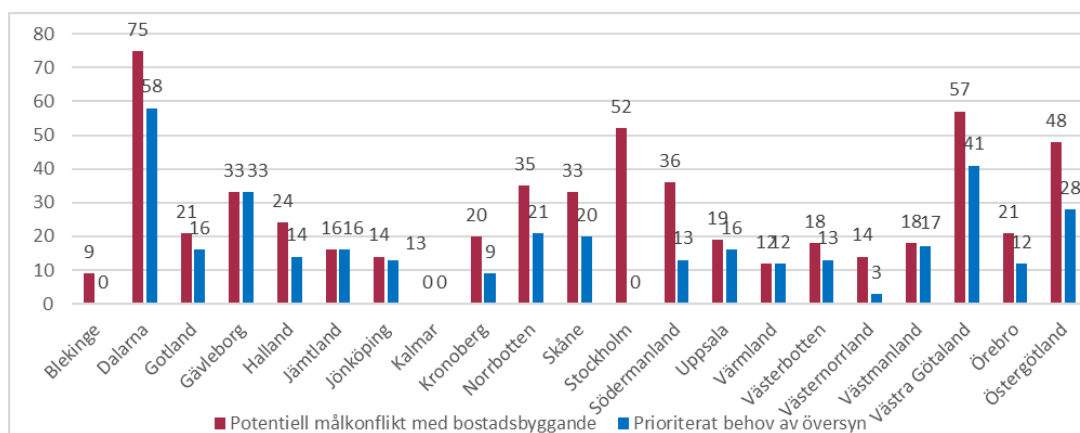
Resultat

Riksintresse kulturmiljö

Totalt antal riksintresseobjekt för kulturmiljövården i Sverige är 1665. Av dessa har länsstyrelserna identifierat att 575 riksintresseobjekt utgör potentiell målkonflikt med bostadsbyggande. Utifrån en översiktlig analys av indikatorer på brister avseende aktualitet bedömer länsstyrelserna 358 av riksintresseobjekten är i prioriterat behov av aktualitetsprövning (se figur 2).



Figur 2 Riksintresseobjekt kulturmiljö (Sverige), andel/antal i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande och andel/antal i prioriterat behov av översyn efter sammanvägd bedömning



Figur 3 Riksintresseobjekt kulturmiljö – länsvis redovisning av antal i potentiell målkonflikt och prioriterat behov av översyn efter sammanvägd bedömning

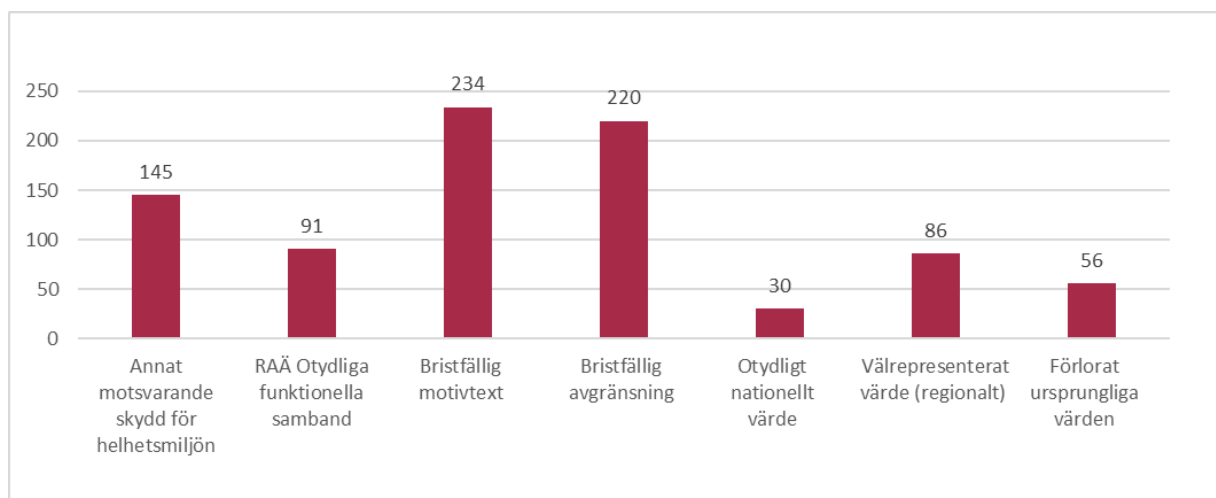
I översynen blir det tydligt att riksintressesanspråk för kulturmiljö i högre grad berör bebyggda områden. 35% av Sveriges riksintresseobjekt för kulturmiljö har bedömts utgöra potentiell konflikt med bostadsbyggande. Flertalet länsstyrelser menar dock att målkonflikter mellan riksintressen för kulturmiljö och bostadsbyggande sällan leder till att en plan hindras i prövning. Dialogen mellan stat och kommun leder i normalfallet till anpassningar gällande lokalisering, placering och utformning som innebär att riksintresset tillgodoses.

Länsstyrelsen Dalarna anger högst antal riksintresseobjekt för kulturmiljö som är prioriterade för översyn (58). Det beror delvis på att Dalarna, efter Västra Götalands län, har flest riksintresseanspråk för kulturmiljö i landet. Flera av dessa innehåller också delområden som i denna översyn räknas som enskilda objekt. En översyn av riksintressen för kulturmiljö har inte heller gjorts sedan 1996 vilket skett för de flesta övriga länen. Så behovet av översyn är stort.

Länsstyrelsen Kalmar bedömer enligt rapporteringen att inga målkonflikter finns mellan riksintresseanspråk och bostadsbyggande i länet. Länsstyrelsen skriver i kommentarer till rapporteringen att *”Ett utmärkande drag som RAÄ anger är att riksintressena inte ska utgöra ett skyddsområde utan vara en resurs för samhällsutvecklingen. Anspråket bär på ett värde som ska tas tillvara vid nybyggnation, inte förhindra ett fortsatt byggande. Länsstyrelsen har därför svårt att se vilken målkonflikt med bostadsbyggande som kan uppstå i områden av riksintresse för kulturmiljövården, och då inte bara i områden med nya motivtexter. Därför har vi valt att inte göra någon markering i skanningskolumn A.”* En översyn av de flesta av länets riksintressen för kulturmiljövården är också nyligen genomförd. Riksantikvarieämbetet har mellan april 2015 och maj 2018 beslutat om nya motivtexter till 65 riksintressen i Kalmar län.

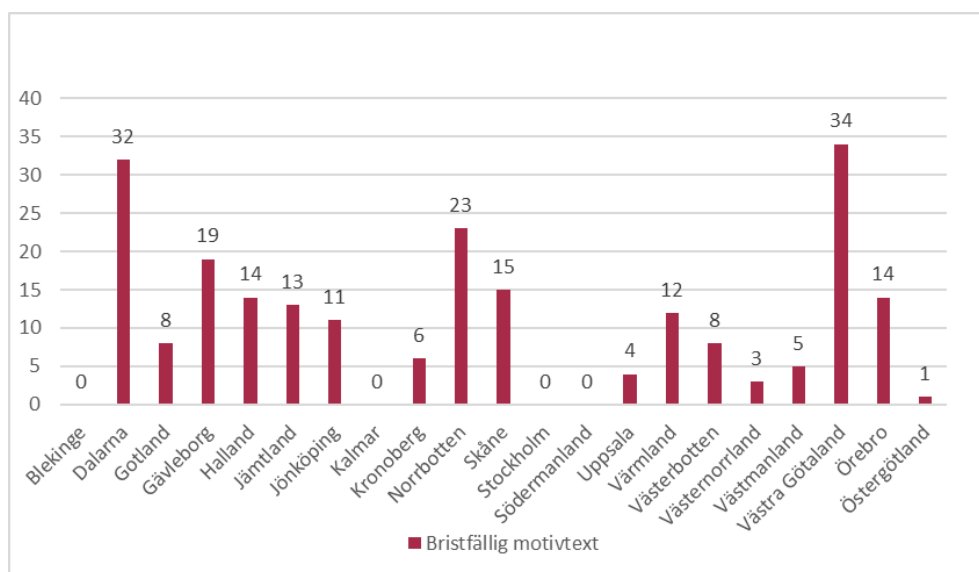
Länsstyrelserna Blekinge och Stockholm har identifierat potentiella målkonflikter mellan riksintresse kulturmiljö och bostadsbyggande. I sammanvägningen är bedömningen dock att det inte finns något prioriterat behov av översyn. Länsstyrelsen Blekinge anger att de upplever att kommunerna i länet planlägger utanför riksintresseområdena eller i överrensstämmelse med motiveringen av riksintresseanspråken. Länsstyrelsen Stockholm anger att samtliga riksintressen för kulturmiljövård i Stockholms län har omfattats av en översyn och revidering inom ramen för projektet *Aktualisering av riksintressen för kulturmiljövården i Stockholms län* som Länsstyrelsen i Stockholms län initierade 2015. Riksantikvarieämbetet har (2018–2021) tagit beslut om näst intill samtliga förslag på reviderade områden som lyfts inom ramen för projektet. Enbart några få områden kvarstår som är i sin slutfas av översynen.

Sammantaget indikerar länsstyrelsernas översyn av riksintresse kulturmiljö störst behov av aktualitetsprövning gällande motivtext och avgränsning. Av de riksintresseobjekt som är i potentiell konflikt med bostadsbyggande finns annat motsvarande skydd för helhetsmiljön angivet för cirka en fjärdedel av objekten (se figur 4).

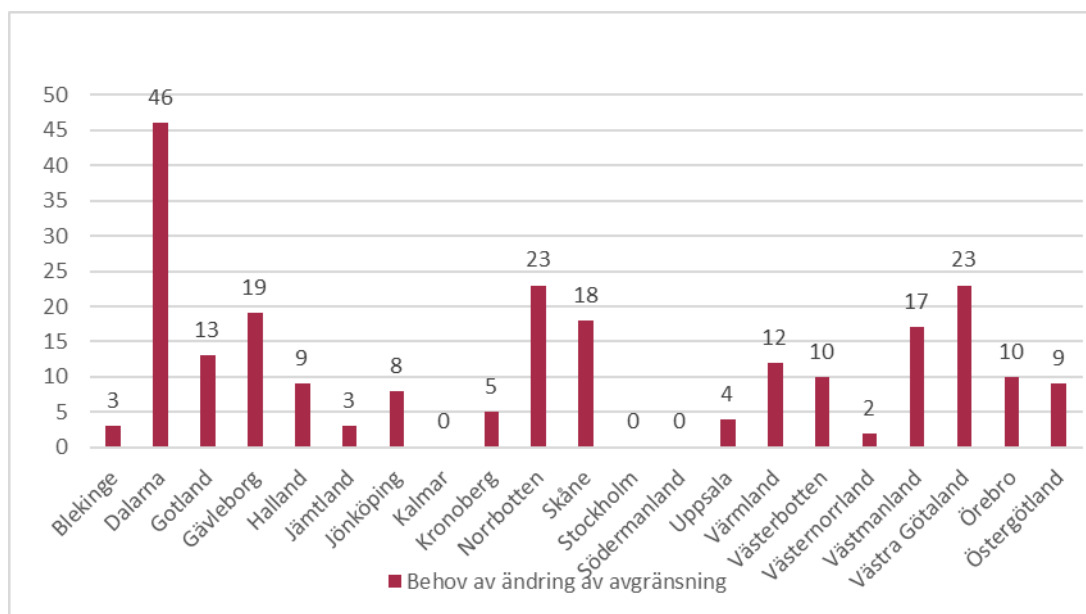


Figur 4 Riksintresseobjekt kulturmiljö – utfall på parametrar som kan indikera behov av aktualitetsprövning. Figuren visar endast utfall för de riksintresseobjekt som bedömts vara i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande. Flera parametrar kan anges för ett riksintresseobjekt.

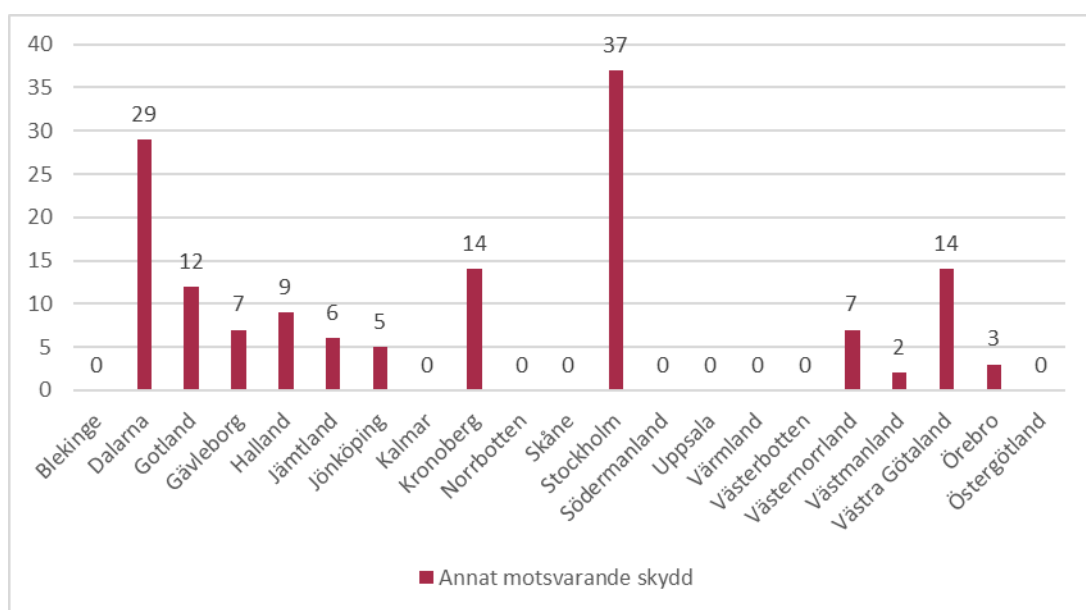
Nedan följer länsvisa redovisningar av de tre parametrar som givit störst utfall i den översiktliga översynen av riksintresse kulturmiljö (se figur 5-7)



Figur 5 Bristfällig motivtext riksintresseobjekt kulturmiljö - länsviss



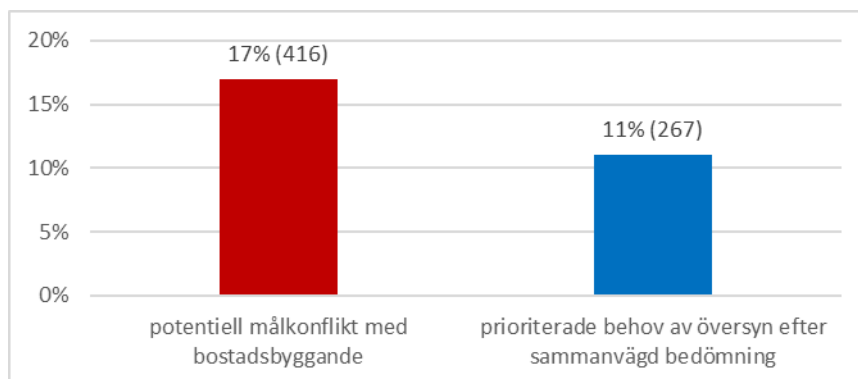
Figur 6 Bristfällig avgränsning riksintresseobjekt kulturmiljö – länsvis



Figur 7 Annat motsvarande skydd för helhetsmiljön, riksintresseobjekt kulturmiljö - länsvis

Riksintresse naturvård

Totalt antal riksintresseobjekt för naturvården i Sverige är 2536. Av dessa har länsstyrelserna identifierat att 416 riksintresseobjekt utgör potentiell målkonflikt med bostadsbyggande. Utifrån en översiktlig analys av indikatorer på brister avseende aktualitet bedömer länsstyrelserna att 267 av riksintresseobjekten är i prioriterat behov av översyn (se figur 9).

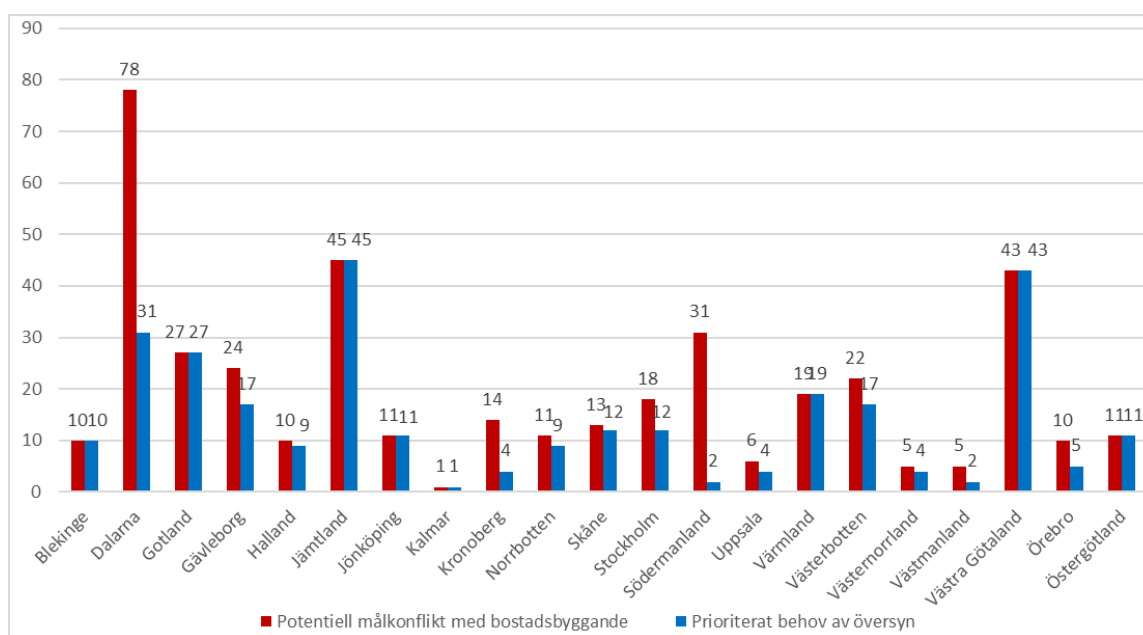


Figur 8 Riksintresseobjekt naturvård (Sverige) - andel/antal i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande och andel/antal i prioriterat behov av översyn efter sammanvägd bedömning

Riksintresseanspråk för naturvård kan hamna i målkonflikt med bostadsbyggande där de ligger nära större tätorter eller där efterfrågan på mark för fritidshusbebyggelse är stor. Anspråken är större i sin omfattning vilket ökar lokaliseringens möjligheten för eventuell bebyggelse. Däremot kan det vara svårare att i övrigt anpassa bebyggelsen utan att påverkan sker på viktiga naturvärden. Även när det gäller riksintresse naturvård uppger länsstyrelserna att de sällan utgör direkta hinder för bostadsbyggande. Exploateringar är ofta möjliga förutsatt att särskild hänsyn tas.

I länsstyrelsernas rapportering gällande riksintresse naturvård anger Länsstyrelsen Jämtland och Länsstyrelsen Västra Götaland ett högre antal riksintresseobjekt i potentiell konflikt med bostadsbyggande. Dessa bedöms också vara i behov av prioriterad översyn. Båda länen konstaterar högt exploateringsstryck i attraktiva naturområden, vid kust respektive fjällandskap. Fritidsbebyggelse har därför inkluderats i begreppet bostadsbyggande vilket kan vara en förklaring till det högre antalet målkonflikter.

Länsstyrelsen Jämtland skriver att anledningen till att de inte valt att göra någon skillnad på fritidsbostäder och permanenta bostäder är bland annat för att *trenden för vårt län i fråga om bostäder är ökad konvertering av fritidsbostäder till permanenta bostäder och en blandning där det inte alltid är tydliga skillnader mellan de olika bostadsformerna*

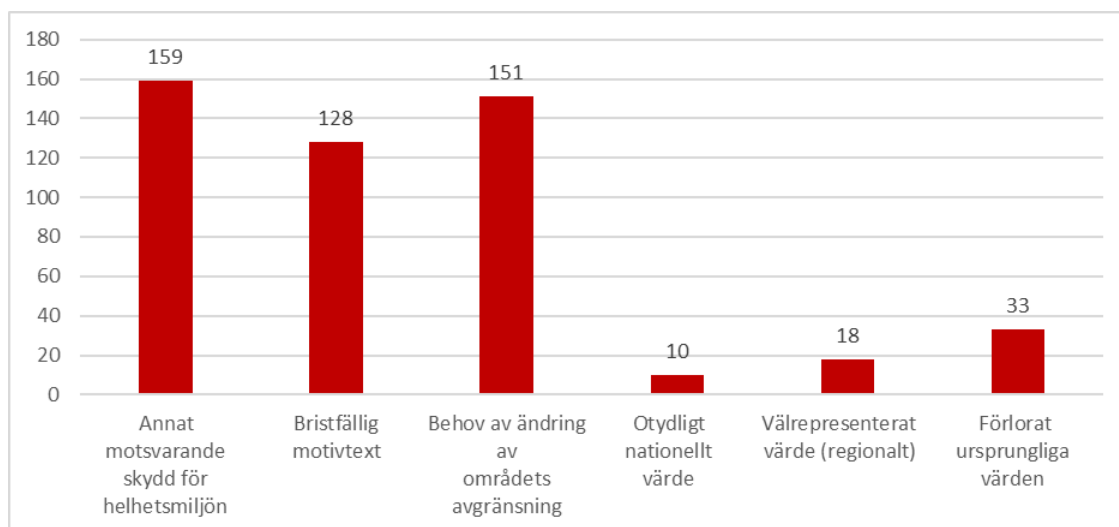


Figur 9 Riksintresseobjekt naturvård, länsvis redovisning av antal i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande och antal i prioriterat behov av översyn efter sammanvägd bedömning

Några länsstyrelser, exempelvis Västmanland, Kalmar och Södermanland, har endast bedömt att enstaka riksintressen, i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande, också är i prioriterat behov av översyn

För Länsstyrelsen Kalmar bygger bedömningen på att Länsstyrelsens granskning av den kommunala planeringen i praktiken inte gett upphov till några statliga ingripanden på området. I kommentarer till rapporteringen anger Länsstyrelsen Kalmar att det är *vanligare med invändningar kopplat till förekommande naturvärden vilka inte uppmärksammas som riksintressen. Det har då handlat om förekomster av mindre värdekärnor med dokumenterat höga naturvärden som samtidigt varit föremål för Länsstyrelsens områdesskyddsarbete eller konflikter med skyddade biotoper och/eller arter.*

Länsstyrelsen Västmanlands samlade bedömning är att det behövs en övergripande översyn av hälften av länets riksintressen för naturvård. Huvuddelen av dessa ligger dock i områden utan känt exploateringstryck och syns därmed inte i diagrammet. Dessa behöver bland annat ses över för att undersöka om riksintressets värden tillgodoses i tillräcklig utsträckning av annat motsvarande skydd. Endast fem riksintresseobjekt bedöms vara i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande varav två anges som prioriterade för översyn. Sedan 2011 har inga upphävande av detaljplaner gjorts utifrån påtaglig skada på naturvårdens riksintressen i Västmanlands län.

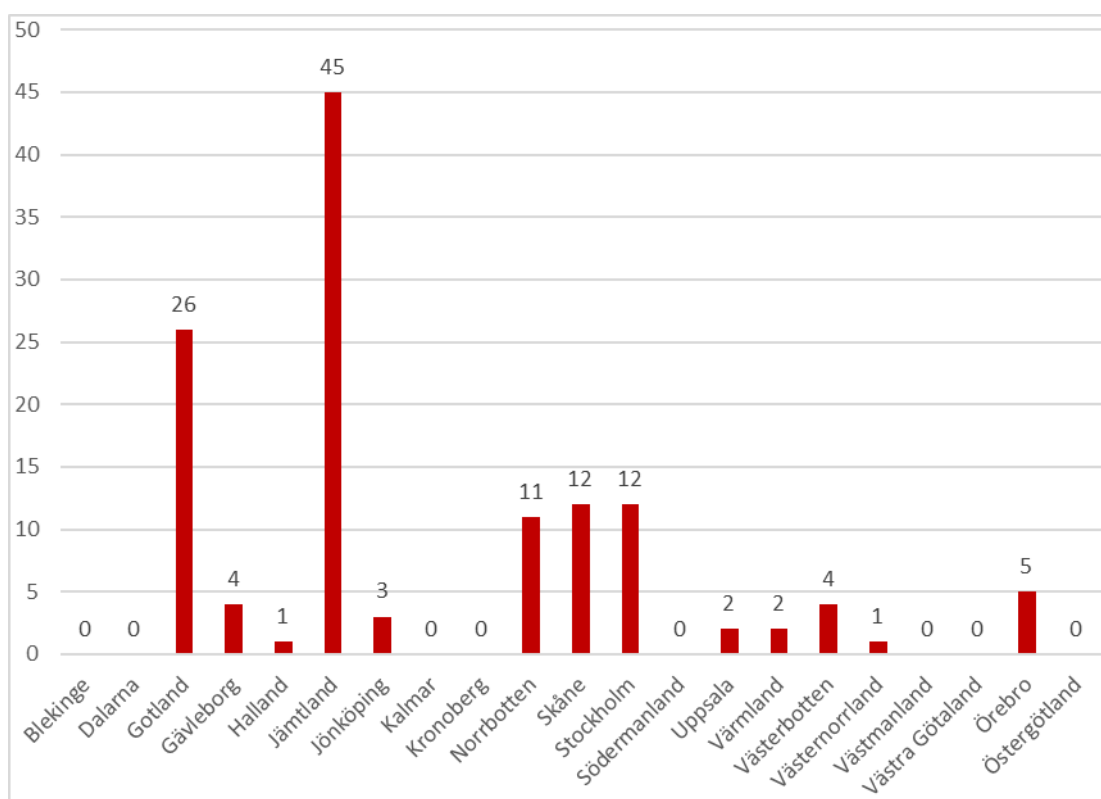


Figur 10 Riksintresseobjekt naturvård - utfall på parametrar som kan indikera behov av aktualitetsprövning. Figuren visar endast utfall för de riksintresseobjekt som bedömts vara i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande. Flera parametrar kan anges för ett riksintresseobjekt.

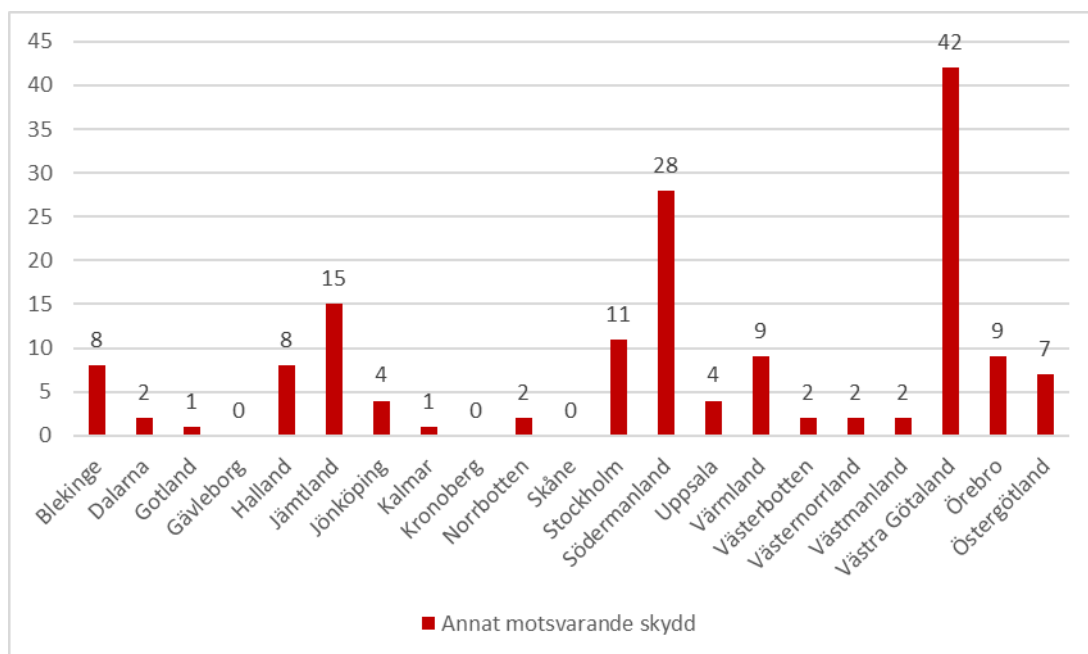
Sammantaget indikerar länsstyrelsernas översyn att det finnas många överlappande skydd i riksintresseområden för naturvård. Exempel på sådana områden är 4 kap MB, natura 2000-områden och naturreservat. En tredjedel av de riksintresseanspråk för naturvård som utgör potentiell konflikt med bostadsbyggande finns enligt översynen inom områden med annat motsvarande skydd. Viktigt att påpeka är att redovisningen både innehåller heltäckande och delvis täckande överlapp. Det kan finnas skäl att undersökas i vilken utsträckning de överlappande skydden är tillräckliga för att tillgodose de värden som utgör riksintresseanspråket.

Resultatet för naturvårdens riksintressen indikerar också behov av aktualitetsprövning gällande motivtext och avgränsning (se figur 11).

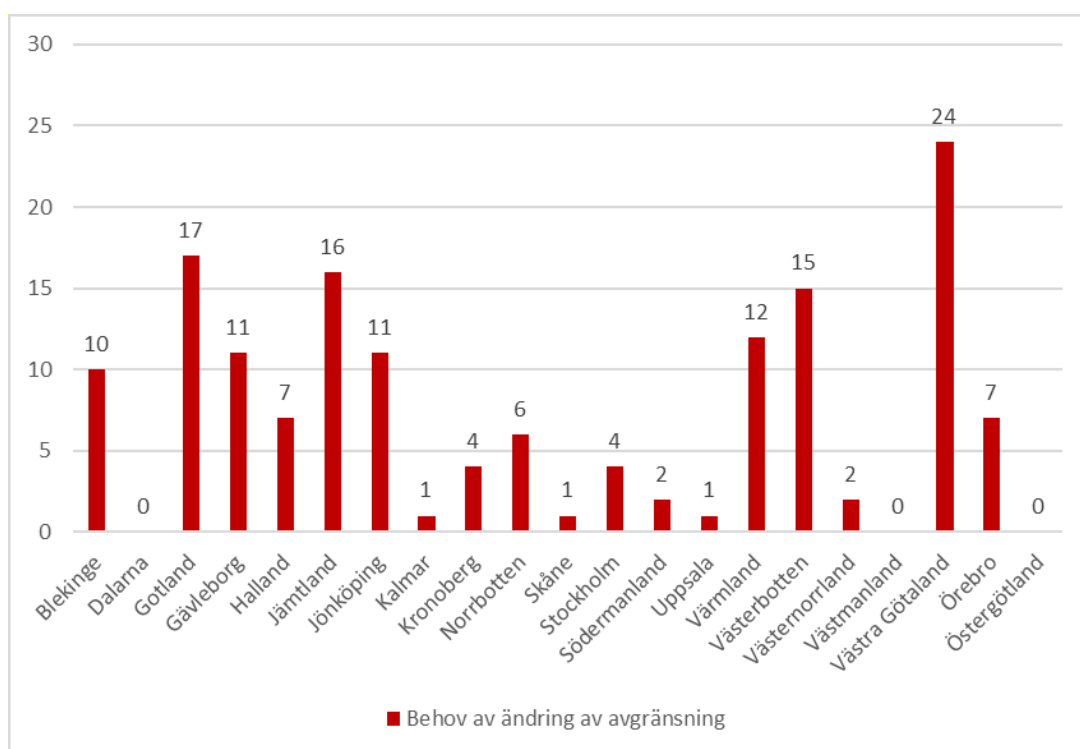
Nedan följer länsvis redovisning av de parametrar som gav störst utfall i den översiktliga översynen av riksintresse naturvård (se figur 12-14).



Figur 11 Bristfällig motivtext, riksintresseobjekt naturvård - länsvis



Figur 12 Annat motsvarande skydd för helhetsmiljön, riksintresseobjekt naturvård - länsvis



Figur 13 Bristfällig avgränsning, riksintresseobjekt naturvård – länsvis

Övergripande kommentarer och reflektioner

Riksintressesystemet

Riksintresseanspråk är inte en förbudslagstiftning utan ett planeringsinstrument för kommunerna för att säkerställa lämplig utveckling och tillgodoseende av väsentliga värden på platsen. Om en planeringsåtgärd bedöms innebära risk för påtaglig skada på de värden som ska prioriteras inom ett anspråk kan länsstyrelsen hindra planen. Sådana situationer förekommer men i normalfallet brukar dialogen mellan stat och kommun leda till anpassningar som innebär att riksintresset tillgodoses. För riksintresse kulturmiljö kan anpassning handla om utformningen av bebyggelsen på olika sätt exempelvis när det gäller lokalisering, placering och utformning.

För en exploatör kan dock planering inom eller i anslutning till ett riksintresse innebära risker som kan upplevas som hinder för bostadsbyggande, oavsett om planen tas in för prövning eller ej. Osäkerheter kring ett projekts eventuella kostnader eller genomförandet, så som avsetts, kan leda till att bostadsplaner aldrig färdigställs eller avbryts innan det når beslut. Frågor om höjd och volym kan exempelvis påverka antalet

lägenheter som kan byggas vilket i sin tur kan vara avgörande för projektekonomin. Av den anledningen är det ytterst viktigt att utpekade riksintresseanspråk är välmotiverade och korrekt avgränsade. Vidare är det viktigt att utveckla kompetensen hos kommunerna avseende vad riksintresseanspråk är och hur de ska tillämpas så att exploatörer inte ser hinder där möjligheter finns.

I rapporteringen framgår det att länsstyrelserna ser positivt på att en uppdatering av aktuella riksintressen för naturvården och kulturmiljön sker. Det är viktigt att prioriteringar görs med sikte på att synliggöra målkonflikter så att genomförande av bostadsbyggandet underlättas.

Målkonflikt riksintressen och bostadsbyggande

En tydlig utgångspunkt för regeringsuppdraget är att minska målkonflikterna mellan riksintressen och bostadsbyggande samt att frigöra mer mark för planering och byggande. Mot bakgrund av detta har länsstyrelserna prioriterat att endast bedöma behov av aktualitetsprövning för riksintresseanspråk som kan vara i potentiell målkonflikt med bostadsbyggande. Det har dock varit svårt att finna en gemensam definition och avgränsning av begreppet bostadsbyggande. Respektive län har fått göra sin egen bedömning av vad som kan utgöra målkonflikt utifrån länets förutsättningar. Länsstyrelserna har i de flesta fall utgått från en vidare definition av bostadsbyggande och inkluderat etablering av verksamhetsområden, infrastruktur, LIS-områden och i vissa fall även fritidsbebyggelse.

Även synen på begreppet konflikt har bidragit till viss variation i resultatet. Den snävaste tolkningen utgår från hinder i form av statligt ingripande genom upphävande. Här kan det finnas skäl att vidga perspektivet och även titta på de upplevda hinder som kommuner och exploatörer framhåller gällande osäkerhet och planeringsrisker, som i vissa fall kan förknippas med riksintresseanspråk.

Gotland, Halland, Jämtland och Västra Götalands länsstyrelser konstaterar högt exploateringsstryck inom eller i anslutning till flera av sina riksintresseområden där kusternas och fjällandskapens attraktionskraft är drivande. För dessa län har fritidsbebyggelse inkluderats i begreppet bostadsbyggande.

Länsstyrelsen Halland påpekar att det inte bara är exploatering som kan utgöra påverkan, utan också ett allmänt förändringstryck – stegvis och under längre tid. Den förändringen är svår att reglera och kan leda till att ett riksintresse blir allt svårare att hantera.

Länsstyrelserna rapporterar att 35% av kulturmiljövårdens riksintressen och 17% av naturvårdens riksintressen ligger i områden där målkonflikt med bostadsbyggande kan uppstå. Detta är en realitet för kommuner och andra exploatörer att förhålla sig till i planeringen och kan innebära ett osäkerhetsmoment för planförslagets genomförande. Flertalet länsstyrelser framhåller dock att bevarandeintressena riksintresse naturvård och riksintresse kulturmiljö sällan utgör ett direkt hinder för bostadsbyggande. Det är snarare andra riksintresseanspråk, framförallt kopplat till nyttjandeintressen och exploateringsintressen, som i större utsträckning utgör ett hinder för bostadsbyggande. Exempel på sådana anspråk är riksintresse totalförsvär och riksintresse kommunikationer.

Några länsstyrelser påpekar att det även finns andra målkonflikter som kan utgöra hinder för bostadsbyggande exempelvis vindkraftsutbyggnad, strandskydd och skyddade fornlämningsmiljöer

Brister i motivtext och avgränsning

Länsstyrelsernas översyn indikerar brister avseende motivtext och avgränsning. Generellt ser länsstyrelserna behov av att revidera områdenas avgränsningar i syfte att anpassa utbredningen efter förändrade eller faktiska förhållanden – alternativt för att samspela med riksintressets uttryck. Länsstyrelserna anger även behov av att revidera motiv- och uttryckstexter för att göra riksintressena tydliga och därmed lättare att hantera i planprocessen. Detta är särskilt angeläget för kulturmiljövårdens riksintressen som i större utsträckning finns i områden med bebyggelse.

Annat motsvarande skydd för helhetsmiljön

Parametern ”annat motsvarande skydd” har framförallt efterfrågats av Boverket för att få en lägesbild samt inspel från länsstyrelserna kring eventuell ”dubbelreglering”. Länsstyrelserna har haft olika förhållningssätt till parametern i tabellredovisningen.

Ett antal länsstyrelser anser inte att det är relevant att jämföra riksintresseanspråk med olika formella skydd då de har olika syften och utgångspunkter. Riksintresseanspråk är inte ett skydd utan ett planeringsinstrument för dialog mellan stat och kommun om prioriterad avvägning mellan konkurrerande intressen. Några länsstyrelser har av denna anledning inte bokat för parametern även om där finns ett överlappande formellt skydd på platsen. Andra länsstyrelser har bokat för parametern då det finns annat motsvarande skydd, i delar av anspråket eller som helhet. Däremot har inte någon bedömning gjort huruvida skyddet är tillräckligt för att ett riksintresseanspråk bör revideras eller tas bort. Sådana bedömningar måste föregås av en fördjupad analys och tydligt ställningstagande från berörd riksintressemyndighet. Med utgångspunkt i dessa förutsättningar så ligger drygt en tredjedel av de riksintresseanspråk för naturvård som utgör potentiell konflikt med bostadsbyggande enligt översynen inom områden

med annat motsvarande skydd. Exempel på sådana områden är 4 kap MB, Natura 2000-områden och naturreservat. Av de riksintressen för kulturmiljö som ligger i potentiell konflikt med bostadsbyggande finns cirka en fjärdedel i områden med annat motsvarande skydd. Flertalet av dessa är skydd enligt kulturmiljölagen. De täcker dock sällan in riksintresseanspråkets värden i sin helhet.

Länsstyrelserna är eniga om att ett borttagande av riksintresseanspråk i områden där det finns annat motsvarande skydd för helhetsmiljön inte bidrar till att frigöra mer mark för planering och byggande. Detta eftersom det då finns annat formellt skydd på platsen som kan utgöra hinder. Några länsstyrelser har därför prioriterat ner behovet av aktualitetsprövning där annat motsvarande skydd överlappar eftersom en revidering eller aktualisering inte skulle bidra till att underlätta för bostadsbyggande på platsen, vilket var uppdragets utgångspunkt.

Länsstyrelsen Västra Götaland kan konstatera att det finns skilda uppfattning hos länsstyrelserna och riksintressemyndigheterna avseende borttagande eller revidering av ett riksintresseanspråk med anledning av att det finns annat motsvarande skydd på platsen. Flertalet länsstyrelser poängterar att riksintresseanspråken inte går att jämföra med formella skydd.

Att avstå riksintresseanspråk i områden där annat motsvarande skydd för helhetsmiljön finns är en komplex fråga. Länsstyrelserna lyfter flera farhågor kopplat till detta: Hur påverkar det statens roll och insyn i planeringen? Hur påverkar det tydligheten i planeringen? Det behöver exempelvis säkerställas att de värden som ska skyddas kan tillgodoses i en plan så att det inte blir krav eller stopp i ett senare skede vid, tillståndsprövning av annan myndighet. Områdesskyddens olika syften och om eller hur de stödjer varandra är en fråga som också behöver belysas. Hallands länsstyrelse nämner bland annat att riksintresseanspråk för kulturmiljö och naturvård enligt 3 kap. MB, hjälper till att förtydliga och förstå de omfattande riksintresseområdena enligt 4 kap. MB.

Boverket menar att överlappen till 4 kap. MB är något som behöver problematiseras. I Boverkets delrapport *Översyn kriterier riksintressen* lyfter Boverket att det i de enskilda fallen behöver göras en bedömning av om de värden som ett utpekande avser att värna tillgodoses på något annat sätt. *Ett utpekande enligt 3 kap. 6 § MB bör endast ske när det konstaterats att övrig reglering inte ger tillräckliga möjligheter att värna intresset. Det faktum att ett område inte omfattas av flera olika bestämmelser om avvägning eller skydd kan också i sig antas underlätta den kommunala planeringen.*¹ Det finns områden som kan behöva ett 3 kap. MB. utpekande

¹ [Översyn kriterier riksintressen \(boverket.se\)](https://www.boverket.se/om-boverket/rapporter-och-publiceringar/2019/09/oversyn-kriterier-riksintressen) s. 28

för att kunna värnas – men då ska man tydligt ha motiverat varför man inte anser att 4 kap. MB. utpekande räcker.

Länsstyrelsen Västra Götaland instämmer i behovet av att undersöka frågan närmare i enskilda fall. Om en tydlig ambition från regeringen är en kraftig reducering av riksintresseanspråken i antal och areal bör vi fokusera på de anspråk där kultur- och naturvärden i tillräcklig utsträckning tillgodoses. Om intressekonflikter i ett riksintresseområde saknas eller hanteras, exempelvis genom annan lagstiftning, kan det vara rimligt att ompröva beslut om utpekande av riksintresseanspråk.

Att undvika dubbla skydd för samma eller snarlika syften kan även ha en pedagogisk betydelse för hur vi ser på riksintresseanspråk i allmänhet. Länsstyrelsen i Östergötlands län menar exempelvis att det finns en risk att förståelsen för och tilltron till de lagreglerade riksintressena enligt 4 kap MB försvagas när 3 kap MB anspråken ligger ovanpå.

Otydligt nationellt värde

I rapportmallen var en parameter för bedömning av behov av aktualitetsprövning ”otydligt nationellt värde”. Flertalet länsstyrelser påpekar att de inte har en tillräcklig nationell överblick för att göra en sådan bedömning. Detta är något som Länsstyrelsen Västra Götaland varit medvetna om och diskuterat vid utformningen av enkäten. Parametern har dock fått kvarstå för att ge länsstyrelserna möjlighet att skicka en signal där oklarheter upplevs gällande det nationella värdet.

Ett viktigt medskick från länsstyrelserna är att bedömningen avseende ett anspråks nationella värde behöver göras av berörd riksintressemyndighet, som har den nationella överblicken. I pågående regeringsuppdrag ”Översyn av kriterier för och anspråk på områden av riksintressen”² har både Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket signalerat att störst möjlighet att minska riksintresseanspråk i antal och areal bland annat finns i en skarpare bedömning avseende vad som kan utgöra viktiga nationella värden. Det kräver en tydlig prioritering från riksintressemyndigheterna. De indikationer som länsstyrelsernas översyn ger gällande parametern ”otydligt nationellt värde” får inte tas som intäkt till att frågan är utredd. Troligt är att det finnas fler anspråk som, utifrån ett nationellt perspektiv, behöver skärskådas avseende dess nationella värde.

En fråga som sektorsmyndigheterna särskilt behöver belysa i sitt vidare arbete är de regionala riksintressenas värden i förhållande till det nationella värdet.

² [Uppdrag att se över kriterierna för och anspråken på områden av riksintresse - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/uppdrag/2019/09/uppdrag-att-se-over-kriterierna-for-och-ansprak-pa-omraden-av-riksintresse/)

Medskick inför kommande aktualitetsprövningar

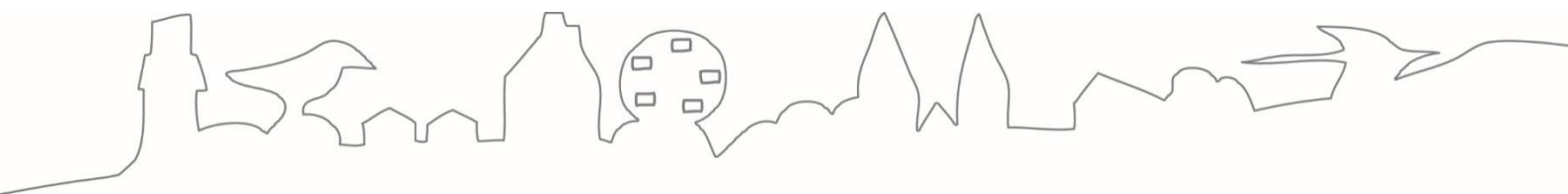
Länsstyrelserna vill poängtera vikten av att samtliga anspråk får en aktualitetsstämpel. Riksintresseunderlag med äldre beslutsdatum skapar en osäkerhet i planprocessen oavsett om revidering är aktuell. Länsstyrelserna önskar att de underlag som länsstyrelserna tar fram i samband med fördjupad översyn och beslut hanteras skyndsamt och fortlöpande av riksintressemyndigheten så att kommunerna kan ta del av ett aktuellt underlag i de planprocesser som pågår. Detta blir särskilt viktigt att resurssätta om uppdraget leder till en fortsättning med revideringar i hela landet samtidigt.

För att i nästa steg kunna arbeta vidare med aktualitetsprövning av de anspråk som länsstyrelserna och Riksantikvarieämbetet identifierat som prioriterade, är det viktigt att de underlag Riksantikvarieämbetet ska utgå ifrån har en rimlig omfattning. Länsstyrelserna kan när de lämnar in sina revideringsförslag till Riksantikvarieämbetet utgå ifrån de befintliga mallar för revidering som finns i bilagorna 4a och 4b till riksintressehandboken³. Mallarna kan komma att kortas ned på någon punkt, för att anpassas till sammanhanget.

Länsstyrelsen Kalmar framhåller att det föreligger ett allmänt stort behov av översyn och aktualisering av naturvårdens riksintressen utifrån dagens mål och kunskapsläge, exempelvis Agenda 2030, miljökvalitetsmålen och grön infrastruktur.

Länsstyrelserna bidrar gärna i ett fortsatta fördjupningsarbetet men vill poängtera vikten av att kommande uppdrag också återföljs av resurstöd/finansiering för att möjliggöra genomförande.

³ Kulturmiljövårdens riksintressen enligt 3 kap. 6§ miljöbalken. Handbok 2014-06-23.



Länsstyrelsen
Västra Götaland